

Revisionen

Datum
2022-03-03

Dokumentnummer
RE-REV22-0011

För kännedom
Enligt sändlista

Inköpsnämnden

Hållbara upphandlingar och inköp

Regionens revisorer har låtit PwC genomföra en granskning i syfte att ge underlag för att bedöma om inköpsnämnden säkerställer kravställning vid upphandling på ett ändamålsenligt sätt och om uppföljning av ställda hållbarhetskrav sker med en tillräcklig intern kontroll.

Den sammanfattande bedömningen är att kravställning vid upphandling i allt väsentligt sker på ett ändamålsenligt sätt men att uppföljning av ställda hållbarhetskrav inte helt genomförs med en tillräcklig intern kontroll.

Av granskningen framgår att det finns en dokumenterad roll- och ansvarsfördelning för inköp och upphandling vad gäller hållbarhetskrav. Däremot så föreligger det otydligheter när det kommer till inköps mandat att kunna ställa krav på hållbarhet i upphandlingarna.

Uppföljning av att inköp sker i enlighet med de hållbarhetskrav som ställts vid upphandling bör ske med större systematik och spårbarhet för att stärka den interna kontrollen.

Revisorerna ställer sig bakom de rekommendationer som framförs i rapporten.

Vi begär svar från inköpsnämnden med uppgifter om verkställda och planerade åtgärder senast den 23 juni 2022.

Gustaf Wachtmeister
Ordförande

Torgerd Jansson
Vice ordförande

Revisionen

Datum
2022-03-03

Dokumentnummer
RE-REV22-0011

Sändlista

Regionstyrelsen, Region Sörmland
Regionstyrelsen, Region Västmanland
Jan Grönlund, regiondirektör, Region Sörmland
Anders Åhlund, regiondirektör, Region Västmanland
Helena Söderquist, verksamhetsområdeschef Region Sörmland
Ann-Sofi Lillberg, inköpschef Region Sörmland
Revisorerna i Region Västmanland

Granskning av hållbara upphandlingar och inköp

Region Sörmland

Mars 2022

Emma Ekstén, certifierad kommunal revisor

Sara Sommarin, revisionskonsult

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Region Sörmland genomfört en granskning av regionens hållbara upphandlingar. Granskningens syfte har varit att bedöma om kravställning vid upphandling sker på ett ändamålsenligt sätt samt om uppföljning av ställda hållbarhetskrav genomförs med en tillräcklig intern kontroll.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att Region Sörmlands kravställning vid upphandling **i allt väsentligt** sker på ett ändamålsenligt sätt samt att uppföljning av ställda hållbarhetskrav **inte helt** genomförs med en tillräcklig intern kontroll. Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Tabell 1 – Sammanställning över revisionsfrågor

Revisionsfrågor	Bedömning	
Finns det en ändamålsenlig organisation för upphandling och inköp vad gäller hållbarhetskrav?	Delvis	
Finns det ändamålsenliga processer och rutiner för upphandling och inköp vad gäller hållbarhetskrav?	Ja	
Ställs krav på hållbarhet i samband med upphandling?	Ja	
Sker inköp i enlighet med de hållbarhetskrav som ställts i avtalen?	Delvis	
Finns det rutiner för och sker det en kontinuerlig uppföljning av hållbarhetskraven i avtalen?	Delvis	

Rekommendationer

Utifrån granskningens bedömningar och iakttagelser lämnas följande rekommendationer:

- Vi rekommenderar att det tydliggörs vilket mandat Inköp har vad gäller att ställa hållbarhetskrav i upphandlingar. Om det inte är möjligt att ge Inköp utökat mandat avseende detta bör det genomföras utbildningsinsatser till ansvariga om vikten att ställa hållbarhetskrav i samband med upphandling.
- Vi rekommenderar att det genomförs uppföljning avseende huruvida genomförda inköp sker i enlighet med ställda hållbarhetskrav.
- Vi rekommenderar att det genomförs en övergripande uppföljning avseende hur leverantörer inom regionen når ställda hållbarhetskrav.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	3
1.1.	Bakgrund	3
1.2.	Syfte och revisionsfrågor	3
1.3.	Revisionskriterier	4
1.4.	Avgränsning	4
1.5.	Metod	4
2.	Granskningsresultat	5
2.1.	Ändamålsenlig organisation	5
2.1.1.	lakttagelser	5
2.1.2.	Bedömning	7
2.2.	Ändamålsenliga processer och rutiner	8
2.2.1.	lakttagelser	8
2.2.2.	Bedömning	8
2.3.	Krav på hållbarhet	9
2.3.1.	lakttagelser	9
2.3.2.	Bedömning	10
2.4.	Hållbara inköp	11
2.4.1.	lakttagelser	11
2.4.2.	Bedömning	12
2.5.	Hållbara inköp	12
2.5.1.	lakttagelser	12
2.5.2.	Bedömning	14
3.	Samlad bedömning	15
3.1.	Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	15
3.2.	Rekommendationer	17

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Inköpsnämnden är en gemensam nämnd med Region Västmanland. Nämnden bereder enligt reglementet utformning av och ansvarar för uppföljning av en för de bägge parterna gemensam inköbspolicy.

Av inköspolicyn framgår att vid inköp ska regionernas övergripande strategiska mål och perspektiv beaktas. Detta åstadkommer Inköp genom att fokusera på ett antal inköpsrelaterade åtaganden. I budget 2021 för Region Sörmland finns målet Region Sörmland har en hållbar produktion och konsumtion. Där anges att produktionen av de varor som Region Sörmland köper innebär en stor miljöbelastning, globalt och lokalt. Många produkter tillverkas dessutom i låglöneländer där det finns risk för kränkningar av mänskliga rättigheter. I budget 2021 för Region Västmanland finns viljeinriktningen att regionens verksamhet utförs effektivt med avseende på tillgänglighet, kvalitet, rätt nivå och god hushållning av resurserna. Det framgår att Regionen ska fortsätta sitt arbete med att minska det ekologiska fotavtrycket och minimera verksamhetens negativa miljöpåverkan enligt gällande miljöprogram och hållbarhetsstrategi. I hållbarhetsstrategin återfinns inriktningsmålet att Region Västmanland ska ha en hållbar finansförvaltning, investera ansvarsfullt och ställa hållbarhetskrav i upphandlingar. Upphandling är ett viktigt verktyg och genom att ställa krav vid upphandlingar kan Region Sörmland ta ansvar för att de tjänster och produkter som köps är producerade under hållbara och ansvarsfulla förhållanden.

Revisorerna har utifrån en bedömning av väsentlighet och risk beslutat att granska huruvida nämnden säkerställer kravställning vid upphandling och uppföljning av ställda hållbarhetskrav enligt avtal.

1.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om kravställning vid upphandling sker på ett ändamålsenligt sätt samt om uppföljning av ställda hållbarhetskrav genomförs med en tillräcklig intern kontroll.

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- Finns det en ändamålsenlig organisation för upphandling och inköp vad gäller hållbarhetskrav?
- Finns det ändamålsenliga processer och rutiner för upphandling och inköp vad gäller hållbarhetskrav?
- Ställs krav på hållbarhet i samband med upphandling?
- Sker inköp i enlighet med de hållbarhetskrav som ställts i avtalen?
- Finns det rutiner för och sker det en kontinuerlig uppföljning av hållbarhetskraven i avtalen?

1.3. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar. Följande utgör revisionskriterier i granskningen:

- Kommunallag (2017:725) 6 kap 6§ andra stycket
- Lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU)
- Regionens inköspolicy
- Reglemente för inköpsnämnden
- Region Sörmlands budget
- Övriga styrdokument som är relevanta/aktuella för granskningen

1.4. Avgränsning

Granskningen avgränsas till revisionsåret 2021. Granskningen avgränsas också till att omfatta inköpsnämnden.

1.5. Metod

Granskningen har genomförts genom intervjuer med inköpschef, controller på miljö- och klimatenheten samt kategoriledare. Därtill har dokumentstudier och protokollgranskning utförts.

Inom ramen för granskningen har vi också genomfört stickprov på ett urval av upphandlingar och avtal där vi kontrollerat kravställningarna kopplat till hållbarhet samt hur dessa har följts upp.

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

2. Granskningsresultat

2.1. Ändamålsenlig organisation

Revisionsfråga 1: Finns det en ändamålsenlig organisation för upphandling och inköp vad gäller hållbarhetskrav?

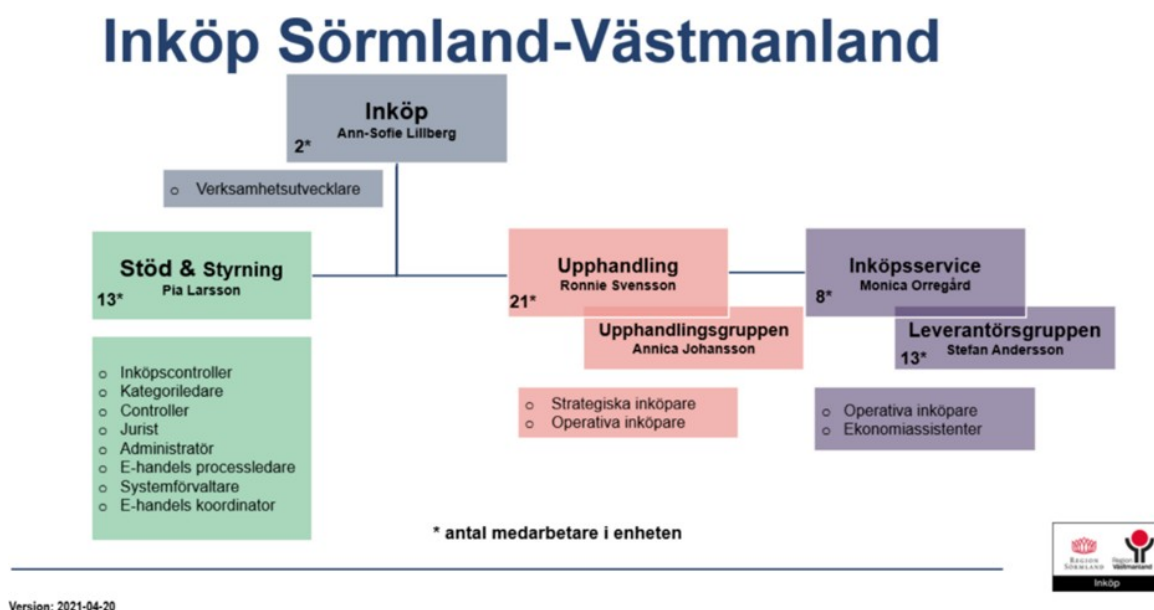
2.1.1. Iakttagelser

Nämndens organisation

Inköpsnämnden är en gemensam nämnd mellan Region Sörmland och Region Västmanland, där Region Sörmland är värdregion. Att Region Sörmland är värdregion innebär att regionen har arbetsgivar- och ägaransvar samt att nämnden tillhör regionens organisation. Enligt intervju är Inköp både en stöd- och en expertfunktion. Inköp leder och styr hur inköp av varor och tjänster genomförs i Region Sörmland och Region Västmanland samt ger stöd till verksamheterna i alla typer av inköpsärenden.

I nedanstående organisationskarta, daterad 2021-04-20, redovisas Inköps nuvarande organisation.

Bild 1 - Inköpsorganisation

Källa: Inköpsnämndens verksamhetsplan för år 2022

Under 2020 genomfördes en omorganisation där bl.a Leverantörsgruppen organiserades under Inköp, och under år 2021 uppdaterades delprocesser inom inköp. Vid intervju anges att Inköp för närvarande består av ungefär 54 anställda. Antalet uppges variera beroende på personalomsättning.

Enligt intervju håller en satsning avseende kategoristyrning på att genomföras. I satsningen ingår upprättande av kategoriplan och kategoristrategier för prioriterade områden. I nuläget uppges 24 prioriterade kategorier valts ut utifrån totalt 300 stycken i

kategoriplanen. Kategorierna har enligt uppgift valts ut utifrån flertalet parametrar såsom storlek, förväntad effekt etc. Av de intervjuade framhålls en förhoppning om att kategoriplanen i framtiden ska vara förankrad av ledningen. Vidare beskrivs att Inköp under året försökt skapa en struktur där olika kategoriteam ska arbeta fram strategier. Varje kategoriteam leds av en kategoriledare (totalt finns det 5 stycken kategoriledare) och består av olika upphandlingsteam, som i sin tur består av strategiska inköpare och områdesexperter. Organiserade över kategoriteamen finns s.k. kategoriråd där verksamhetschefer som har mandat att fatta beslut om upprättade kategoristrategier ingår. Strukturen är förankrad i bl.a. Inköpsrådet och i nämnden. Vid faktagranskning framhålls av de intervjuade att det inom de kommande 2 åren, enligt kategoriplanen, kommer bildas runt 10 kategoriteam för att ta fram olika strategier.

Roll- och ansvarsfördelning

Nämndens verksamhet och uppdrag regleras i inköpsnämndens reglemente och delegationsordning. I verksamhetsplanerna för 2021 respektive för 2022 konkretiseras nämndens uppdrag. Verksamhetsplanerna behandlades av nämnden vid sammanträdena i 2020-12-04 §20 resp. i 2021-12-01 §26.

Enligt reglementet ansvarar inköpsnämnden för all upphandlings- och inköpsverksamhet för parterna (regionerna) exkl. den upphandling av förbrukningsvaror som utförs av regionernas gemensamma varuförsörjningsnämnden. Därtill framgår bl.a. att nämnden bereder utformning och ansvarar för uppföljning av regionernas gemensamma upphandlingspolicy och verkar för att främja synsättet på upphandlingens strategiska funktion. Vidare framkommer att nämnden ska verka för sortimentsamordning och utveckla rutiner och system i syfte att främja kostnadsmässiga, kvalitativa, affärsmässiga och administrativa fördelar för verksamheten. Reglementet beslutades av fullmäktige 2018-11-13/14 §128.

I delegationsordningen framgår att inköpschefen är utsedd delegat för samtliga delegerade ärenden kopplade till inköp (som ej hanteras av varuförsörjningsnämnden). Inköpschefen har beslutanderätt för följande ärenden:

Initiera upphandling som berör den egna verksamheten för upphandlingar under 50 prisbasbelopp.

Besluta om tilldelningsbeslut, att avbryta en upphandling samt teckna avtal vid upphandling vid övriga upphandlingar. Beslut ska fattas i samråd med uppdragsgivare.

Delegationsordningen beslutades av nämnden i 2019-02-06 §5. Vid intervju framhålls att det upplevs som försvårande att verksamheten/inköp inte har beslutanderätt att välja upphandlingsförfarande eftersom det medför möjligheterna att formulera kravställningar minskar. Som exempel beskrivs att det är svårt att formulera krav i direktupphandlingar, som i sin enklaste form är ett kravlöst förfarande. Möjligheter att eskalera ärenden till chef med beslutanderätt uppges däremot finnas, däremot är det inte säkert att verksamheten får gehör.

I verksamhetsplanerna förtydligas nämndens uppdrag genom att bl.a. framhålla att nämnden ska verka för en lägre total inköpskostnad och ökad verksamhetsnytta med syfte att bidra till en hållbar utveckling.

Vid intervju beskrivs vidare att Inköp arbetar mot två regioner vilket ställer krav på organisering, strukturering och samarbetsförmåga, detta eftersom många viljor ska beaktas. Stundtals uppges ex. konkurrenssituationer uppstå mellan regionerna.

Ansvarsfördelning kopplad till hållbarhet

I "Inköspolicy" och i "Riktlinjer till inköspolicy" beskrivs ansvarsfördelningen kopplad till hållbarhet. Policyn och riktlinjerna antogs 2015-11-24 §130 av fullmäktige.

Av inköspolicyn konstateras att Inköps uppdragsgivare ansvarar för att avsätta tid och resurser för att delta i arbetet och utforma kravspecifikationer i samverkan med Inköp.

I riktlinjerna beskrivs ansvarsfördelningen kopplad till de miljömässiga och sociala hållbarhetskraven. Bl.a. noteras att de upphandlande verksamhetscheferna i regionen ansvarar för att det inom den egna verksamheten finns tillräcklig kompetens samt ekonomiska och personella resurser för upphandling. Därtill framgår att Inköp ska kontakta miljöenheten för att ställa miljökrav vid ex. prioriterade upphandlingar. Ordningen på prioriteringslistan utgår ifrån kriteriet om vilken miljöpåverkan upphandlingen har. Desto negativare påverkan, desto högre prioriteras upphandlingen. Av riktlinjerna framgår därtill att Nationella kansliet för Hållbar Upphandling följer upp efterlevnaden av Uppförandekoden för leverantörer (som bl.a. behandlar sociala hållbarhetskrav). Uppföljningen sker, enligt riktlinjerna, genom att begära in dokumentation, utföra revisioner på plats, granska och godkänna åtgärdsplaner och kontrollera implementeringen av dessa. Inköp ansvarar för att bifoga Uppförandekoden i samtliga annonserade upphandlingar och att registrera avtalet med leverantörsuppgifter i Uppföljningsportalen, det nationella verktyget för uppföljning vad gäller sociala krav. Via portalen kan Inköp ställa frågor till leverantören vid uppföljning av Uppförandekoden.

Vid intervju framgår att regionerna överlag är överens gällande hållbarhetsmålen men att det finns utvecklingspotential kopplat till kategoristyrningen. Bl.a. anges att kategoristyrningen inte riktigt fått genomslag och att det är svårt att få personer att engagera sig tidigt i upphandlingsprocessen. En fungerande kategoristyrning kräver ett tidigt engagemang för att vara effektiv och förutsätter att de involverade har en god marknadskännedom enligt de intervjuade.

2.1.2. Bedömning

Finns det en ändamålsenlig organisation för upphandling och inköp vad gäller hållbarhetskrav?

Svaret på revisionsfrågan är *delvis*.

Bedömningen grundar vi på att det finns en dokumenterad roll- och ansvarsfördelning för inköp och upphandling vad gäller hållbarhetskrav. Vi ser dock av granskningen att det föreligger otidigheter när det kommer till mandatet att kunna ställa krav på hållbarhet i upphandlingarna.

2.2. Ändamålsenliga processer och rutiner

Revisionsfråga 2: Finns det ändamålsenliga processer och rutiner för upphandling och inköp vad gäller hållbarhetskrav?

2.2.1. Iakttagelser

Riktlinjer för inköp och upphandling fastställs i "Inköppolicy", i "Riktlinjer till inköppolicy" och i "Handbok för medarbetare på inköp". Som beskrivits i revisionsfråga 1 antogs policyn och riktlinjerna i 2015-11-24 av fullmäktige. Huruvida handboken är behandlad på politisk nivå har inte kunnat verifieras. Handboken är daterad 2021-11-04.

Av inköppolicyn framgår bl.a. policyns syfte, att policyn kompletteras av riktlinjer, ansvarsfördelningen kopplat till hållbarhet (se revisionsfråga 1) samt att Inköps åtaganden regelbundet ska följas upp och rapporteras i en rapport som ska behandlas av politikerna. Vidare fastställs att regionernas övergripande strategiska mål och perspektiv ska beaktas vid inköp.

Av riktlinjerna till inköppolicyn beskrivs hållbarhetskraven, som omfattar de sociala och miljömässiga förhållandena, och vad de konkret innebär för regionerna. Gällande miljökravet framhålls ex. att regionerna ska sträva mot att handla med leverantörer som bedriver ett aktivt miljöarbete och prioritera miljöanpassade varor. Avseende det sociala ansvarstagandet framhålls att regionerna vid upphandling och inköp enbart ska handla med leverantörer som betalar socialförsäkringsavgifter och skatt, ställer krav på arbetsförhållanden och mänskliga rättigheter och har rutiner för att följa lagen.

Handboken för medarbetarna syftar (enligt handboken) till att de anställda på Inköp ska ha ett gemensamt och enhetligt arbetssätt, vilket i sin tur är tänkt att förenkla det dagliga arbetet. I avsnitt 4.8.2. "Hållbar upphandling" ges en närmare beskrivning av hållbar upphandling. Bl.a. framgår av avsnittet att samtliga annonserade upphandlingar ska ha en uppförandekod i upphandlingsdokument och tillhörande avtal, olika typer av miljökrav (krav per upphandlingsområde och specifika miljökrav) och hur dessa följs upp.

Vid intervju framgår att kraven väljs ut utifrån parametrar som anses vara särskilt betydande inom miljöområdet, ex. beaktas inköppolicyn och tillhörande riktlinjer samt hållbarhetsprogram.

Som beskrivits i revisionsfråga 1 sker en satsning för närvarande gällande kategoristyrning och Inköp har under det gångna året försökt skapa en struktur där olika kategoriteam ska arbeta fram strategier.

2.2.2. Bedömning

Finns det ändamålsenliga processer och rutiner för upphandling och inköp vad gäller hållbarhetskrav?

Svaret på revisionsfrågan är *ja*.

Bedömningen grundar vi på att det genom upprättade dokument, i kombination med att det finns en dokumenterad roll- och ansvarsfördelning, finns ändamålsenliga processer

och rutiner för upphandling och inköp vad gäller hållbarhetskrav. Men som tidigare nämnts hade det kunnat tydliggöras ytterligare genom att tydliggöra mandatet för vem som kan ställa hållbarhetskrav i upphandlingarna.

2.3. Krav på hållbarhet

Revisionsfråga 3: Ställs krav på hållbarhet i samband med upphandling?

2.3.1. Iakttagelser

Styrkedjan

Region Sörmlands styrmodell utgår från visionen om en öppen region som verkar för jämlik hälsa, levande kultur och en hållbar och livskraftig region. Kopplat till visionen har olika perspektiv (medborgar-, verksamhets- resursperspektivet) fastställts. Utifrån dessa har flertalet politiska mål, indikatorer och handlingsplaner beslutats om. I verksamhetsplan för 2021 framgår att inköpsnämnden beslutat om 3 hållbarhetsmål kopplade till mål beslutade av fullmäktige. Hållbarhetsmålen benämns som "Hållbar verksamhet 1", "Hållbar verksamhet 2" och "Hållbar verksamhet 3". Indikatorer kopplade till målen omfattar bl.a. att andelen leverantörer som följs upp avseende hållbarhetskrav ska uppgå till över 10 procent år 2023 och att inköp av utvalda engångsmaterial samt förbrukningsvaror ska uppgå till 20 procent år 2023. Målen är desamma för år 2022, vilket verifierats genom granskning av verksamhetsplanen 2022.

I tillhörande handlingsplan, kopplad till målen för året, framgår moment såsom:

Utveckling av uppföljningsplan för alla miljöprioriterade upphandlingar som påbörjats fr.o.m 2019, där alla ställda miljökrav ska ingå.

Minska användning av utvalda förbrukningsmaterial.

Uppföljning av miljöaspekter och miljökrav inom ramen för det nationella arbetet kring hållbar upphandling.

Som beskrivits i revisionsfråga 2 framhåller styrdokumentet att fastställda mål ska beaktas vid inköp och att samtliga annonserade upphandlingar ska ha en uppförandekod i upphandlingsdokument och tillhörande avtal. Därtill ska olika typer av miljökrav (krav per upphandlingsområde och specifika miljökrav) finnas i upphandlingar.

Vid intervju framhålls att det anses som viktigt att målen som formuleras är uppföljningsbara.

Stickprov - upphandlingar

Som en del i granskningen har 3 olika upphandlingar valts ut i syfte att granska vilka krav som ställs i respektive upphandling. Vid förfrågan om upphandlingarna har vi även begärt tillhörande underlag såsom förfrågningsunderlag, beställningsordrar och andra relevanta bilagor. Därtill har 2 fakturor per upphandling begärts. Nedan presenteras en översikt av de upphandlingar och tillhörande underlag vi erhållit samt huruvida hållbarhetskrav ställts. Vi har även granskat regionens avtalsdatabas (Tendsign/Mercell) i syfte att säkerställa att vi tagit hänsyn till samtliga underlag.

Tabell 2 – Resultat av genomförda stickprov

Avtalsnamn och period*	Dokumentation	Finns hållbarhetskrav?
Transport av avfall (2019 - 2022)	• Ramavtal. • Allmänna villkor och tjänster. • Prisbilaga. • Offert. • Uppförandekod.	Ja, i uppförandekoden för leverantörer och i avtalet.
Tvätt- och textilservice (2019 - 2024)	• Ramavtal. • Förfrågningsunderlag. • Anvisningar om arbetskläder. • Uppföljningsunderlag.	Ja, det finns bl.a. miljökrav och krav på hållbara textilier i avtalet.
Yttre skötsel (2021 - 2023)	(Urval) • Kontraktsformulär. • Upphandlingsföreskrifter. • Uppförandekod för leverantörer • Skötselplaner.	Ja, i uppförandekoden för leverantörer och i kontraktsformuläret bl.a.

(*) Huruvida möjlighet till förlängning av avtal finns har inte beaktats. Avtalsperioden som återges hänvisar till den period som framgår i ramavtal/kontrakt.

Källa: Dokumentation för genomförda stickprov

Inom ramen för granskningen har vi också slumpmässigt valt ut fem avtal utöver ovan från regionens webbaserade avtalskatalog för att se huruvida även dessa innehåller hållbarhetskrav. För dessa ser vi att samtliga innehåller uppförandekoden samt krav i avtalen där leverantörerna förbinder sig till att leva upp till uppförandekoden. Avseende uppförandekoden framgår av avtalen att leverantören är skyldig att upprätta rutiner för socialt ansvarstagande som bland annat ska innehålla ansvarsfördelning hos leverantören gällande socialt ansvarstagande i leverantörskedjan och en beskrivning på hur underleverantörer bedöms utifrån socialt perspektiv i produktionen samt vilka sociala krav som ställs på underleverantörerna. Leverantören är skyldig att på begäran från köparen redovisa att kraven i uppförandekoden uppfylls. I tre av avtalen framgår tydliga miljökrav utöver uppförandekoden.

2.3.2. Bedömning

Ställs krav på hållbarhet i samband med upphandling?

Svaret på revisionsfrågan är *ja*.

Bedömningen grundar vi på att det finns övergripande dokument som anger styrkedjan avseende hållbarhetskrav. Vidare konstaterar vi att det även finns ställda hållbarhetskrav i de avtalen vi inom ramen för granskningen har tittat på, framförallt vad gäller social hållbarhet eftersom leverantörerna förbinder sig att leva upp till uppförandekoden. För flera avtal finns också miljömässiga krav, dock inte för samtliga.

2.4. Hållbara inköp

Revisionsfråga 3: Sker inköp i enlighet med de hållbarhetskrav som ställts i avtalen?

2.4.1. Iakttagelser

Nedan redogörs de iakttagelser vi gjort kopplat till uppföljningen av de avtal som presenterats i revisionsfråga 3.

Transport av avfall

Av ramavtalet med leverantören framgår att "Leverantören ska ha rutiner för att säkerställa att produktionen av de varor och/eller tjänster som levereras under kontraktstiden". Rutinerna ska enligt avtal minst innehålla en beskrivning av hur kontroll görs. Därtill framgår att representanter från köparen och leverantören ska ha regelbundna uppföljningsmöten (minst varje kvartal) där avvikelserapportering, uppföljning av transporttjänsten samt förbättringsförslagen diskuteras.

Inom ramen för granskningen har 2 fakturor erhållits, utställda under 2021. Av fakturorna framgår uppgifter såsom artikelbeskrivning, kvantitet och summa. Utöver det som nämnts har vi inte erhållit andra underlag eller relevant dokumentation (såsom minnesanteckningar, sammanträdesprotokoll etc.) kopplad till uppföljning.

Tvätt- och textilservice

Av ramavtalet framgår bl.a. att leverantören är ålagd att genomföra en årlig uppföljning av det egna miljöarbetet och att uppföljning av arbete och miljö ska ske löpande vid uppföljningsmöten. Därtill beskrivs att leverantören senast 2 veckor efter avtalsstart (vilket enligt avtal var i april 2019) ska presentera en kvalitetsplan som omfattar uppföljning och kontroll. Av avtalet framgår vidare att kvalitetsuppföljning kan initieras av beställaren när som helst under avtalsperioden och att en styrgrupp med representanter från regionen och leverantören ska inrättas. Styrgruppens uppgift är att ha löpande avtalsuppföljning och ska enligt avtal ha sammanträden 4 ggr/år.

Som en del i granskningen har vi erhållit protokoll för styrgruppens sammanträde per 2021-09-07. Av protokollet noteras bl.a.:

Miljöenheten önskade att miljörapporterna blir tajmade så att de kan komma med i regionens miljörapport.

Stort svinn av plagg är den viktigaste miljöfrågan för närvarande.

Representanter från Sörmland och Västmanland närvarade.

Vid intervju uppges att uppföljningssystemet kopplat till upphandlingen är väl fungerande.

Inom ramen för granskningen har vi efterfrågat två fakturor per upphandling. Fakturorna, som är utställda 2021, visar uppgifter såsom artikelbeskrivning, leveransdatum, antal och styckpris.

Yttre skötsel

Av kontraktsformuläret framgår att leverantören/entreprenören ska ha rutiner för att säkerställa att produktionen av de varor och/eller tjänster som levereras under kontraktstiden. Rutinerna ska enligt avtal minst innehålla en beskrivning av hur kontroll görs. Därtill framgår att entreprenören ska överta regionens samordningsansvar för arbetsmiljön och leverera varor under förhållanden som är förenliga med bl.a. FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, ILO:s åtta kärnkonventioner i linje med regionens uppförandekod.

Som en del i granskningen har vi erhållit "Exempel egenkontroll, dat 2020-10-22". Filen är en ej ifylld mall, omfattande punkter såsom "tillsyn av cykelparkering", "tillsyn av uteplatser och terrasser" m.m. Vi har även erhållit två fakturor som visar uppgifter såsom artikelbeskrivning, leveransdatum, antal och styckpris

2.4.2. Bedömning

Sker inköp i enlighet med de hållbarhetskrav som ställts i avtalen?

Svaret på revisionsfrågan är *delvis*.

Bedömningen grundar vi på att vi enbart i viss utsträckning har kunnat verifiera att inköp sker i enlighet med de hållbarhetskrav som ställs i avtalen. Enbart för ett av tre avtal har vi genom av regionen särskilt genomförd uppföljning kunnat verifiera att inköpen sker i enlighet med ställda krav. I övrigt är det svårt att spåra. Till viss del skulle detta kunna förklaras av att avtalen är förhållandevis nya, vilket gör att uppföljning inte har gjorts ännu.

2.5. Hållbara inköp

Revisionsfråga 3: Sker inköp i enlighet med de hållbarhetskrav som ställts i avtalen?

2.5.1. Iakttagelser

Övergripande krav

Enligt reglementet för planering och uppföljning är inköpsnämnden ålagd att upprätta en verksamhetsplan, en kvartalsrapport per mars, en delårsrapport (per juli) och en årsrapport. Reglementet för planering och uppföljning antogs av fullmäktige 2019-06-11 §111.

I riktlinjerna till inköspolicyn fastställs att Inköp ska informeras om väsentliga inköp som budgeterats av verksamheterna och som kan resultera i en upphandling. Vidare framhålls att samtliga av regionernas styrdokument som kan tänkas ha en påverkan på upphandlingar ska beaktas, ex. de som innefattar miljökrav och kravmärkning av livsmedel.

Övergripande uppföljning

Vid protokollgranskning för perioden 2021-01 till 2021-12 framgår att inköpsnämnden tagit del av information/uppföljning kopplad till hållbarhet vid följande tillfällen:

- 2021-02-11 §3. Verksamhetsberättelse 2020.
- 2021-08-26 §17. Delårsrapport 2021.

- Löpande informationspunkt vid sammanträdena.

I verksamhetsberättelsen följs bl.a. beslutade hållbarhetsmål upp. Av måluppföljningarnas beskrivning framgår att Inköp har deltagit i det nationella hållbarhetsarbetet kring upphandling. Inga indikatorer med koppling till hållbarhetsmålen följs upp, istället anger rapporten att målen kommer följas upp 2021. Vid tidpunkt för granskningen hade nämnden inte behandlat verksamhetsberättelsen ännu, däremot har vi tagit del av ett utkast. Av utkastet framgår bl.a. att:

- Inköp deltar aktivt med arbetsresurs i 2 av de 8 delområdena inom Hållbar upphandling.
- Regionerna är registrerade i hållbar upphandlings nya systemstöd – Worldfavor. Systemstödet syftar till att effektivisera och underlätta uppföljning av hållbarhetskrav inom ramen för den nationella samordningen.
- Under 2021 har Inköp sett över hur vi ska nyttja hållbarhetskollen, Addas uppföljningstjänst för att säkerställa krav på säkra leveranskedjor.
- En fokusgrupp för miljö och hållbarhet är skapad i syfte att ta fram förslag på arbetssätt/samverkan samt möjliggöra avstämning kring miljö, hållbarhet och sociala krav.

Bedömning av indikatorernas måluppfyllelse framgår inte. Däremot kommenteras/redogörs samtliga hållbarhetsmål i verksamhetsberättelsen.

I delårsrapporten 2021 redogörs måluppfyllelsen för de fastställda hållbarhetsmålen. Bl.a. framgår att en grupp på Inköp har skapats i syfte att ta fram förslag på fortsatt arbete och möjliggöra avstämning kring miljö, hållbarhet och sociala krav m.m. I delårsrapporten följs inga indikatorer upp, utan istället hänvisar rapporten till den uppföljning som miljöenheten genomför. Vi har inte tagit del av miljöenhetens uppföljning.

Vid protokollgenomgång noteras att nämnden löpande tar del av information av verksamheten. Vid sammanträdet per 2021-12-01 §25 informeras nämnden om miljöprioriterade upphandlingar.

Vid intervju framgår att hållbarhetskraven av leverantörer för "större affärer" kontrolleras medan leverantörer av mindre upphandlingar inte kontrolleras. Deltagande vid leverantörmöten sker ungefär 4 gånger/år enligt uppgift vid stora avtal. Enligt de intervjuade handlar mötena till stor del om avtalstrohet och att leveranser m.m. sker enligt lag. Vidare beskrivs att stickprov genomförs. Ex. kan registreringsnummer från en bil kontrolleras eller kan en årsredovisning granskas. Av de intervjuade framhålls att det finns viss svårighet i att granska hela leverantörskedjan eftersom många leverantörer har underleverantörer. Som beskrivits i revisionsfråga 1 genomför SKR uppföljningar av leverantörer/underleverantörer och delger regionen. Inom ramen för granskningen har vi tagit del av en upprättad revisionsrapport från 2017 som gjordes av en kycklingproducent i Thailand. I rapporten framgår uppgifter om:

- Företaget.
- Avvikelser, inkl. huruvida avvikelserna ansågs som stora.
- Ansvarig för åtgärdsplanen.

- Uppföljningen av genomförd revision.

Krav i avtal

Som beskrivits i revisionsfråga 3 och 4 har vi i vår granskning kunnat verifiera att samtliga avtal omfattar hållbarhetskrav samt krav på uppföljning. Vi har däremot inte genomgående kunnat verifiera att tillräcklig uppföljning genomförs för att uppfylla ställda krav.

Intern kontroll

Som en del i granskningen har vi erhållit internkontrollplan för inköpsnämnden för år 2021 och 2022 samt uppföljningen som gjordes i samband med delårsrapporten 2021. Inga kontrollmoment med koppling till hållbarhet har noterats i erhållna underlag. Uppföljningen av internkontrollrapporten för 2021 för nämnden antogs 2021-08-26 §17.

2.5.2. Bedömning

Sker inköp i enlighet med de hållbarhetskrav som ställts i avtalen?

Svaret på revisionsfrågan är *delvis*.

Bedömningen grundar vi på att det finns en systematik i att följa upp målen för hållbarhet på en övergripande nivå. Vidare genomförs också uppföljning för specifika avtal genom det arbete som SKR bedriver. Dock har vi i granskningen inte kunnat spåra att det sker en övergripande uppföljning avseende hållbarhetskrav eller avseende kraven i specifika avtal av regionen.

3. Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Region Sörmland genomfört en granskning av regionens hållbara upphandlingar. Granskningens syfte har varit att bedöma om kravställning vid upphandling sker på ett ändamålsenligt sätt samt om uppföljning av ställda hållbarhetskrav genomförs med en tillräcklig intern kontroll.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att Region Sörmlands kravställning vid upphandling **i allt väsentligt** sker på ett ändamålsenligt sätt samt att uppföljning av ställda hållbarhetskrav **inte helt** genomförs med en tillräcklig intern kontroll. Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten.

3.1. Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Tabell 3 – Sammanställning över bedömningar och revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning	
1. Finns det en ändamålsenlig organisation för upphandling och inköp vad gäller hållbarhetskrav?	Delvis Det finns en dokumenterad roll- och ansvarsfördelning för inköp och upphandling vad gäller hållbarhetskrav. Det föreligger dock otydligheter när det kommer till mandatet att kunna ställa krav på hållbarhet i upphandlingarna.	
2. Finns det ändamålsenliga processer och rutiner för upphandling och inköp vad gäller hållbarhetskrav?	Ja Upprättade dokument, i kombination med att det finns en dokumenterad roll- och ansvarsfördelning bidrar till att det finns ändamålsenliga processer och rutiner för upphandling och inköp vad gäller hållbarhetskrav.	
3. Ställs krav på hållbarhet i samband med upphandling?	Ja Det finns övergripande dokument som anger styrkedjan avseende hållbarhetskrav. Vidare konstaterar vi att det även finns ställda hållbarhetskrav i de avtalen vi inom ramen för granskningen har tittat på, framförallt vad gäller social hållbarhet eftersom leverantörerna förbinder sig att leva upp till uppförandekoden. För flera avtal finns också miljömässiga krav, dock inte för samtliga	

4. Sker inköp i enlighet med de hållbarhetskrav som ställts i avtalen?

Delvis

Det har enbart i viss utsträckning kunnat verifieras att inköp sker i enlighet med de hållbarhetskrav som ställs i avtalen. Enbart för ett av tre avtal har vi genom av regionen särskilt genomförd uppföljning kunnat verifiera att inköpen sker i enlighet med ställda krav. I övrigt är det svårt att spåra. Till viss del skulle detta kunna förklaras av att avtalen är förhållandevis nya, vilket gör att uppföljning inte har gjorts ännu.

5. Finns det rutiner för och sker det en kontinuerlig uppföljning av hållbarhetskraven i avtalen?

Delvis

Det finns en systematik i att följa upp målen för hållbarhet på en övergripande nivå. Vidare genomförs också uppföljning för specifika avtal. Dock har vi i granskningen inte kunnat spåra att det sker en övergripande uppföljning avseende hållbarhetskrav i specifika avtal.

3.2. Rekommendationer

Utifrån granskningens bedömningar och iakttagelser lämnas följande rekommendationer:

- Vi rekommenderar att det tydliggörs vilket mandat Inköp har vad gäller att ställa hållbarhetskrav i upphandlingar. Om det inte är möjligt att ge Inköp utökat mandat avseende detta bör det genomföras utbildningsinsatser till ansvariga om vikten att ställa hållbarhetskrav i samband med upphandling.
- Vi rekommenderar att det genomförs uppföljning avseende huruvida genomförda inköp sker i enlighet med ställda hållbarhetskrav.
- Vi rekommenderar att det genomförs en övergripande uppföljning avseende hur leverantörer inom regionen når ställda hållbarhetskrav.

2022-03-11

Susanne Lindberg

Uppdragsledare

Emma Ekstén

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Region Sörmland enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplanen. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.